

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.н. Вяра Красимилова Славянска,
Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – Пловдив,
на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
'доктор '

по професионално направление 3.7 „Администрация и управление“,
докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“

Автор: Мачей Сикорски

Тема: Интернет технологиите в маркетинговите дейности на малките и средни предприятия в Република Полша

Участвам в състава на научното жури съгласно заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 1252 от 17.08.2018 г.

Актуалност и значимост на проблема

Актуалността и значимостта на разглежданата проблематика са извън всяко съмнение. На първо място, малките и средни предприятия са двигателя на икономическото развитие със своята способност да генерират работни места, иновации и т.н.; на второ място, маркетингът е важна управленска функция и всяка иновация, водеща до подобряване на връзката с клиента, е път към повишаване на конкурентоспособността в условията на глобална конкуренция; на трето място, в съвременното информационно

общество навлизането на интернет технологиите (включително в областта на маркетинга), присъствието на всяка фирма във виртуалното пространство, интерактивния контакт и персоналният подход към клиента са абсолютно задължителни и ключова предпоставка за пазарен успех – неслучайно световна тенденция през последните години е електронният пазар да нараства с огромни темпове. Всичко това аргументира необходимостта от изследване на възможностите за повишаване ефективността на маркетинговите действия посредством съвременни информационни технологии.

Докторантът е осмислил добре проблема и неговото научно и практико-приложно значение, което е намерило резултат в правилното формулиране на целта и конкретните задачи, разработени в дисертацията. Основната цел на труда е да се изследва степента на използване на интернет технологиите в маркетинговите дейности на малките и средни предприятия, както и да се оцени тяхната ефективност. Хипотезите на автора гравитират около ролята на маркетинговите иновации за повишаване конкурентоспособността на МСП в турбулентна среда, ролята на нарастващият интерес към пазаруването по интернет като фактор, насърчаващ иновациите на МСП, ролята на интернет технологиите за повишаване ефективността на маркетинговите дейности на МСП и т.н.

Във връзка с постигането на целта и доказването на хипотезите, Мачей Сикорски дефинира няколко изследователски задачи, а именно: да се проучат интернет технологиите, влияещи върху дейността на МСП и да се разкрие тяхното значение; да се анализират факторите, определящи използването на интернет в предприятията; да се представи развитието на сектора на МСП, при използване на иновативен интернет инструмент; да се конкретизира влиянието на използваните от МСП интернет технологии върху подобряването на ефективността на техните маркетингови действия.

Обширната библиографска справка, включваща 235 литературни източника на полски език, свидетелства за много добра осведоменост и познаване състоянието на проблема от страна на докторанта.

Изследователската методология е избрана удачно и позволява постигане на поставената цел и решаване на дефинираните задачи. Тя включва разнообразни методи, подходящи за разглежданата проблемна сфера – индуктивен метод, синтез, анализ, анкетиране и т.н.

Кратка аналитична характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в общ обем от 260 страници основен текст. В структурно отношение включва въведение, три глави и заключение, които следват логиката на поставената цел и последователността при решаването на дефинираните изследователски задачи. Илюстративният материал съдържа 18 таблици, 13 фигури и 42 диаграми.

Уводът представя концептуалната рамка на изследването, която включва всички необходими реквизити – обосновка на актуалността и значимостта на темата, формулировка на предмета, обекта и обхвата на изследване, целта, авторовата теза, хипотези, задачи, ограничения, използван инструментариум. Това поражда очаквания за провеждане на успешно и качествено изследване.

Първа глава „*Място и роля на малките и средните предприятия в икономиката на Република Полша*” представлява въведение в проблематиката на функционирането на МСП в Полша - разглеждат се редица съществени аспекти, касаещи участието и динамиката на развитието на МСП, използването на технологичните иновации, процеса на еволюция на технологичните промени и т.н. и се извеждат важни обобщения

Във втора глава „*Е-бизнесът като алтернатива на традиционните стопански дейности*” се разглежда спецификата на електронния бизнес, ка-

то се акцентира върху значението на интернет и юридическата регулация на този тип стопанска дейност. Представят се статистически данни за електронната търговия в Полша.

Трета глава *„Информационно-икономически аспект на използването на интернет в маркетинга на малките и средни предприятия”* има ключово значение за дисертационния труд, тъй като в нея подробно се анализира използването на интернет и неговото влияние върху икономическата и ИТ дейност на полските МСП. Коментира се значението на интернет за маркетинговата функция, разглеждат се разновидности и условия за реализация на е-маркетингови стратегии, възможностите за използване на електронната поща като маркетингов инструмент, технологичните и организационни ограничения при използването на интернет в Полша и другите страни от Европейския съюз и т.н., формулират се препоръки във връзка с използването на интернет технологиите в маркетинговата дейност на сектора на малките и средните предприятия в Република Полша.

В *заключението* се синтезират важни обобщения на постигнатите резултати.

Приноси

В автореферата Мачей Сикорски е систематизирал приносите, които счита, че има в теоретичен и практико-приложен аспект. Разработеният дисертационен труд определено допринася за развитието и обогатяването на съществуващото знание в областта на съвременното социално-икономическо развитие, чрез предлагане на възможности за повишаване ефективността на МСП посредством използването на е-маркетинг. Приемам посочените приноси като значими и отговарящи на реалните резултати и постижения в изследователската работа на докторанта, като си позволявам да ги преформулирам по следния начин:

1. На основата на задълбочен теоретичен обзор са идентифицирани редица основни фактори, определящи използването на интернет в предприятията, в т.ч. възможности и ограничения;
2. Конкретизирано и анализирано е влиянието на използваните от МСП интернет технологии върху тяхната дейност и в частност върху ефективността на техните маркетингови дейности;
3. Разработен е модел за технологично обновяване и развитие на предприятията чрез поетапно внедряване на съвкупност от иновативни е-маркетингови инструменти.

Основните моменти в дисертационния труд са намерили публичност чрез 13 научни разработки, които са достатъчно представителни, за да ги огласят пред академичната общност и заинтересованите кръгове от стопанската практика.

Убедена съм, че проведеното дисертационно изследване е изцяло лично дело на докторанта, съответно формулираните приноси, получените и публикувани резултати са негова лична заслуга.

Автореферат

Авторефератът е подготвен според изискванията и сравнително достоверно възпроизвежда съдържанието на труда в синтезиран вид. Разработен е в обем от 25 страници и включва пет части, отнасящи се до общата характеристика, структурата, съдържанието, приносите и публикациите по дисертационния труд.

Бележки и препоръки

Без да подценявам постиженията на докторанта, бих отправила следните забележки към труда, с оглед неговото усъвършенстване в бъдеще:

1. Считаю, че използването на остаряла статистическа информация за анализи, формулиране на заключения и препоръки, извеждане на тенденции и т.н. за една толкова динамично развиваща се сфера като интернет търговията, е огромен проблем. Позоваването на данни от 2009-2012 г, че дори и от 2004 и 1999 г. не създава впечатление за актуалност, а по-скоро за известна архаичност.
2. Твърде подробно представяне на МСП, същността и значението на иновациите, маркетинга, интернет и т.н., което без съмнение е полезно като знание, но поради своя класически характер не допринася особено за иновативността на разработката.
3. Формулировката на изследователските задачи и степента на тяхното решаване в труда се нуждаят от известно прецизиране, което би улеснило идентифицирането на научните приноси.

Отправените забележки нямат съществено отражение върху положителната ми оценка на разработката и не омаловажават постигнатото от докторанта.

Въпроси

Бих помолила Мачей Сикорски в хода на защитата да посочи в синтезиран вид някои инструменти (показатели) за измерване на икономическия ефект от прилагането на интернет технологиите в маркетинговите дейности на МСП (което ще послужи за оценка ефективността на предложения от него модел за поетапно внедряване на иновативни е-маркетингови инструменти).

Заклучение

Дисертационният труд е посветен на важен изследователски проблем и съдържа научни и приложни резултати, които отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на ВСУ „Черноризец Храбър“. Това ми дава достатъчно основания да предложа на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Мачей Сикорски в професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“.

05.09.2018 г.

Рецензент:

/Проф.д.н. Вяра Славянска/